

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A gyógyszerekkel való párhuzamos kereskedelem az Európai Unióban

Szerző: dr. Abonyi Katalin

Békéscsaba, 2017. szeptember 25.

I. A gyógyszerekkel való kereskedelem egy sajátos területe az árukkal való Európai Unión belüli kereskedelmek. A gyógyszerpiac sajátosságainak bemutatása mellett publikációm célja, a párhuzamos kereskedelem definiálása és az ahhoz kapcsolódó fogalmak meghatározása mint az árkülönbség, árközelítés, arbitrázs valamint a generikus gyógyszer definíciója és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egyes (EUMSZ) vonatkozó szakaszainak vizsgálata, főként a 4 alapszabadság érvényesülése: az áruk szabad mozgásának, versenyszabadságnak, mennyiségi korlátozások tilalmának érvényesülése, az erőfölénnyel való visszaélés szülő szakaszok elemzése. Ezt jogesetek segítségével kívánom bemutatni.

Különös tekintettel fókuszálok az Európai Unió tagállamok közül Magyarországra, Németországra, Ausztriára és az uniós szinten kialakult intézményrendszerekre.

Publikációm zárásaként párhuzamos kereskedelem versenyjogi jelentőségét mutatom be, versenykárosító hatását összegzem és rávilágítok pozitív és negatív hatásaira valamint a mindennapi életünkre gyakorolt hatásaira is.

II.1.Párhuzamos kereskedelem vagy más néven a párhuzamos import lényege, hogy a gyártók eladják termékeiket az Európai Unión belül különböző áron attól függően, hogy milyen a fizetőképes kereslet az adott országban, a párhuzamos kereskedő pedig ezt kihasználva felvásárolja az adott terméket ott, ahol olcsó és eladja - általában engedélyeztetési eljárást követően - egy másik tagállamban magasabb áron, kihasználva ezzel a tagállamok közti árkülönbséget. Tehát az arbitrázs fogalma tulajdonképp az árfolyamkülönbségekből adódó kockázatmentes nyereség kihasználására számító gondolkodásmódot takarja.

E jelenség az 1970-es években indult, 1990-es években érte el a "csúcspontját" és napjainkban is igen jelentős.

Jellemzően a Franciaországból és Spanyolországból áramlottak az áruk az északi régiók (Norvégia, Svédország, Finnország) irányába. Mára már Németország és Nagy-Britannia is e kereskedelem kiindulópontja és célországa. A gyógyszerek mellett a elektronikai és luxuscikkek, illetve a autópárhuzamos volt és jelenleg is jelentős a párhuzamos kereskedelem jelensége.

Témám estében mind versenyjogi, mind a gyógyszerjogi szabályozást, mint az orvosi jog részterülete és az ehhez kapcsolódó védjegy és szabadalmi jog kérdését vizsgálni kell a párhuzamos kereskedelem felmerülő jogesetek megítélésekor. Publikációm későbbi részében néhány az Európai Bíróság által hozott döntés segítségével elemzem ezt a kérdéskört.

Kiindulópont az Európai Unióról Szóló Szerződés (azaz az EUMSZ), melynek célja Európai Unió Egységes Piacának létrehozása, amely olyan gazdasági térséget jelöl, ahol biztosított a 4 alapszabadságként említett - áru, tőke, szolgáltatások és munkaerő szabad áramlása.

Az Európai Unióról Szóló Szerződés néhány vonatkozó szakaszát említeném meg:

A 30§-a mint a vámok és vámmal azonos hatású díjak tilalmát tartalmazza , 34§-a mennyiségi korlátozások és a velük azonos hatású intézkedések tilalmát fogalmazza meg. Az EUMSZ 36§-a közös kül- és biztonságpolitika, valamint a közös biztonság- és védelempolitika főbb vonatkozásainak meghatározását jelöli ki célul míg a 101§-a a belső piac védelmét említi azzal a kitételrel, hogy összeegyeztethetetlen és tilos minden olyan vállalkozások közötti megállapodás, vállalkozások társulásai által hozott döntés és összehangolt magatartás, amely hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre, és amelynek célja vagy hatása a belső piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása. Ugyanezen szerződés 102§-a a vállalkozásoknak a belső piacon vagy annak jelentős részén meglévő erőfölényével való visszaélését tiltja, amennyiben ez hatással lehet a tagállamok közötti kereskedelemre.

Az EUMSZ további vonatkozó szakaszai a diszkriminatív és protekcionista adóztatás tilalmát és az emberi egészségvédelemét tűzi ki célul.¹

Az Európai Bizottság a 2003. december 30. napján kiadott, COM(2003) 839. számú közleménye A Közlemény leszögezi, hogy a gyógyszerek parallel importja az EKSz. 28. cikke alapján a belső piaci

¹ Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata - Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata - Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390

kereskedelem törvényes formája, mely alól azonban az EKSz. 30. cikke szerint indokolt esetben felmentést (derogációt) lehet kérni.²

2. A gyógyszerpiac sajátosságai

A gyógyszerek eleve az áruk különleges csoportját képezik, hiszen a vásárló nem tudja a termék minőségét értékelni és alapvetően orvosi vényre kapható, állam által támogatott termékekről van szó, amire nemcsak a versenyjogi hanem a gyógyszerjogi előírások is vonatkoznak.

A gyógyszereket többféle fajtáját is megkülönböztethetjük. Legfőbb felosztás originális és generikus gyógyszerek illetve a vényköteles vagy anélkül kapható készítmények.

Originálisnak nevezzük azokat a gyógyszereket, amelyek hatóanyaga új fejlesztés eredménye. Ezt az új molekulát a kifejlesztés után rögtön szabadalommal védik le a gyártók, hogy más cég ne forgalmazhassa. A szabadalmi oltalom ideje 20 év. A levédés után indulnak csak az évekig tartó kutatások, a hatékonyság vizsgálata. Az esetek egy részében kiderül, hogy a hatóanyag vagy nem alkalmas a célzott betegség kezelésére, vagy olyan biztonsági problémákkal rendelkezik, amelyek nem teszik lehetővé alkalmazását gyógyszerként. A törzskönyvezett és forgalomba került originális gyógyszereket ekkor védi még néhány évig a szabadalom. A szabadalmi oltalom lejártá után bármelyik gyógyszer cég gyárthat ugyanazzal a hatóanyaggal gyógyszert. Ha ezeknek az utángyártott termékeknek ugyanannyi a hatóanyag-tartalma, és a hatóság egyenértékűnek minősítette az originálissal, akkor generikumként törzskönyvezzük.³

Miért is veszélyes ha a gyógyszer hamis?

Mert a hamis gyógyszer olyan hatóanyagokat tartalmazhat ami nem legális, az ellátási lánc megszakad, ismeretlen hogy a gyártás helye és kiadás helye között mi történt a gyógyszerrel. Tehát hamis gyógyszernek az minősül, amelynek forgalmazója valótlan állít hatásairól, hatóanyagáról és összetételéről vagy eredetéről. Ez a fő érv a gyártók részéről a gyógyszerek párhuzamos kereskedelme ellen hisz a hamis gyógyszer

² BEIDER CSABA: A gyógyszerek szabad áramlása az Európai Unióban, 20 oldal, 2017.09.30

³<http://www.magyosz.org/hu/oldal/mi-a-kulonbseg-az-originalis-es-a-generikus-gyogyszerek-kozott>, 2017.09.10

- vagy nem tartalmaz hatóanyagot, vagy kevesebbet tartalmaz az előírtnál, ezért a készítmény hatástalan, a kezelni akart tünetek súlyosbodnak,
- vagy az előírtnál több hatóanyagot tartalmaz a gyógyszer, így olyan mellékhatásokat okozhat, amelyek maradandó károsodással járnak, vagy akár halálosak is lehetnek,
- vagy szennyezett, nem megfelelő minőségű, hatóanyagot használnak a gyártás során, vagy a gyártási eljárás nem szabályozott, hibás technológiával készül, így hatástalan lehet, illetve olyan mellékhatásokat okozhat, amelyek maradandó károsodással járnak,
- vagy mérgező anyagokat tartalmaz a szer a rosszul megválasztott ható- és segédanyagok, a szakszerűtlen gyártási eljárások, a lejárt szavatosság vagy a hibás tárolás miatt, így súlyos, esetenként halálos mérgezéseket okozhat.

Figyelmeztető jel hogy a dobozokon nincsen magyar nyelvű felirat, magyar nyelvű betegtájékoztató sem található benne. A hamis gyógyszer általában olcsóbb, mint az eredeti, de nem minden esetben alkalmazható ez az általánosítás. A gyógyszer eredetiségének legfőbb biztosítéka, ha azt a fogyasztó legális forrásból (gyógyszertárból, erre feljogosított benzinkútnál vagy gyógyszertár által működtetett online patikából) szerzi be.

Illetve lehetőség van, hogy a Gyógyszerészeti és Egészségügyi Minőség- és Szervezetfejlesztési Intézet (GYEMSZI) és Országos Gyógyszerészeti Intézet (OGYI) gyógyszeradatbázisában bárki megnézheti, hogy melyek az engedélyezett gyógyszerek az adott országban. ⁴

A szakmai gyógyszer-értékelés és -engedélyezés lépései a következők:

A kérelem benyújtása követően értékelési szakaszban a gyártás, a minőség, toxikológia és -farmakológia, humán klinika vizsgálatok után a gyógyszer bejegyzésre kerül. Az értékelő összefoglaló, alkalmazási előirat, betegtájékoztató kerül kiállításra majd a forgalomba hozatal utáni felügyelet a különböző szakhatóságok feladata.

⁴ BEIDER CSABA: A gyógyszerek szabad áramlása az Európai Unióban, 45-46. oldal, 2017.09.30

A törzskönyvezés fajtái és folyamata:

A **nemzeti törzskönyvezés** azt a folyamatot jelöli, melyet az illetékes nemzeti hatóságnál kell kezdeményezni. Az így megszerzett forgalomba hozatali engedély csak Magyarország területén érvényes. Jelentősége 1998 óta az Európai Unión belül fokozatosan csökken emellett az MR, DC és CP eljárásoké nő.

Az MRP eljárás azaz a kölcsönös elismerési eljáráson alapuló törzskönyvezés 1995. január 1-én került bevezetésre választható jelleggel az Európai Unió tagállamaiban. Célja: kölcsönös elismerés elvének alkalmazásával elősegítse a gyógyszerek egységes európai piacra történő bevezetését. Tehát ez egy több tagállamot érintő törzskönyvezési eljárás.

Abban az esetben indítható, ha valamely tagállamban már volt az adott készítményre korábban nemzeti törzskönyvezés. Az értékelés párhuzamosan történik a referens és az érintett tagállamokban. Az érintett tagállamokban az értékelés során felmerült kérdések, és a kérelmező válaszai az RMS megjegyzéseivel kerülnek továbbításra a CMS-ek, illetve a kérelmező felé.

A folyamatban érintett tagállamokat két csoportra bonthatjuk:

- Referens tagállam (Reference Member State, RMS) már korábban nemzetileg engedélyezte a készítményt
- Érintett tagállamok (Concerned Member State, CMS)

MRP eljárás indulhat egy tagállam kezdeményezésére is, amennyiben egy tagállam arról értesül, hogy egy gyógyszer törzskönyvezése egy másik tagállamban folyamatban van, felfüggesztheti a kérelem részletes elbírálását annak érdekében, hogy megvárja a másik tagállam által elkészített úgynevezett értékelő jelentés (Assessment Report) eredményét.

Ebben az esetben a másik tagállamban folyó törzskönyvezés MRP eljárássá alakulhat és az az ország lesz a referens tagállam (RMS), ahol a kérelem értékelése már elkezdődött.

Decentralizált törzskönyvezés azaz a DCP eljárás: A decentralizált eljárás végén minden nemzeti hatóság külön forgalomba hozatali engedélyt állít ki, amely saját országára érvényes.

Az EMA feladata a forgalomba hozatali engedély nyilvántartásba vétele, a módosítások, a megújítások valamint az időszakonkénti biztonságossági jelentések értékelése.

Centralizált törzskönyvezés azaz a CP eljárás: Az Európai Unióban a legtöbb új gyógyszert úgynevezett centralizált törzskönyvezési eljárással hagyják jóvá. A centralizált eljárás esetében az új gyógyszer dokumentációjának értékelését az Európai Gyógyszerügynökség (EMA) végzi, az összes tagállamban érvényes engedélyt pedig az Európai Bizottság adja ki.

Az egyes eljárás típusokról részletesen az EudraLex Vol.2a (Procedures for Marketing Authorisation) ír részletesen.⁵

Az előállítónak egy tervet is be kell nyújtani, ami a gyógyszer forgalomba hozatala után a gyógyszer várható vagy nem teljesen felderített mellékhatásainak összegyűjtésére, elemzésére, értékelésére kell elkészítenie. A jelentés kiemelten fontos része a haszon-kockázat arány reális mérlegelése, azaz, hogy az újonnan törzskönyvezni kívánt készítmény az adott betegségnek az eddig létező kezelési módjaival (gyógyszerekkel, műtéttel stb.) összevetve van-e értéke (hatékonyabb, olcsóbb) minimális vagy elfogadható mértékű veszély (például mellékhatás) vállalása mellett.

A gyógyszerekkel kereskedelemre vonatkozó szabályok illetve az ehhez kapcsolódó intézményrendszerek

Főként a fájdalomcsillapítók, az epilepszia elleni készítmények, a mentális zavar megelőzésére és kezelésére szolgáló gyógyszerek, a potencianövelő tabletták és étrend-kiegészítő szerek körében gyakori a párhuzamos kereskedelem jelensége.

Külön előírások szabályozzák a mind tagállami, mind uniós szinten a gyógyszerekkel való kereskedelmet. Ehhez kapcsolódnak a különböző intézményrendszerek, amelyek az engedélyeztetési, forgalomba hozatali illetve kereskedelmi előírásokat tartalmazzák és a felügyeleti

⁵ Dr. ZAJZON GERGELY: Gyógyszerek életútja Magyarországon Semmelweis Egyetem, EKK Egészségügyi Informatikai, Fejlesztő és Továbbképző Intézet, 10-15. oldal, 2017.09.10

eljárásokat végzik. Szakhatóságként Magyarországon az Országos Gyógyszerészeti és Élelmezés-egészségügyi Intézet működik, mely szerv bizonyos regisztrációs, és bizonyos felügyeleti hatósági jogköröket is magáénak tudhat.

Meg kell még említeni a Hamisítás Elleni Nemzeti Testület gyógyszerhamisítás elleni munkacsoportjának tevékenységét is, mely részt vesz különböző összehangolt akciók lebonyolításában.

Németországban a Bundesinstitut für Arzneimittel und Medizinprodukte (BfArM), a Paul-Ehrlich-Institut, a Friedrich-Löffler-Institut, a Bundesamt für Verbraucherschutz und Lebensmittelsicherheit az illetékes hatóság.

Ausztriában az Österreichische Agentur für Gesundheit und Ernährungssicherheit (AGES PharmMed) a szakhatóság.

Unió szinten az Európai Gyógyszerügynökség, amelyet az 2309/93 tanácsi rendelettel, 1995-ben hozták létre, székhelye London, honlapja: www.ema.europa.eu. érhető el.

3. Jogesetek, melyek rámutatnak a kereskedelem jelentőségére

A gyógyszerpiac sajátossága abban is megmutatkozik, hogy a gyógyszerek kifejlesztésének folyamata a kutatási és fejlesztési költségek miatt egy olyan speciális szabadalmi - és védjegy jogi helyzetet idéz elő, mely piacon való egyedüli és kizárólagos megjelenés lehetőségét eredményezi.

A védjegy legfontosabb feladata, hogy a fogyasztó vagy felhasználó számára garantálja az áru származását, mégpedig oly módon, hogy lehetővé teszi számára, hogy az árut más előállító azonos vagy hasonló áruitól megkülönböztesse.

A. A Bristol-Myers Squibb-ügyben, amely esetben védjegybitorlási per keretében kellett az Európai Bíróságnak állást foglalnia az átcsomagolás feltételeiről és a jogeset alapján kifejlesztett az alábbi kritériumok

- megállapítható, hogy a védjegytalomból folyó jog gyakorlása hozzájárul a tagállamok piacainak mesterséges szétválasztásához;
- kimutatható, hogy az újracsomagolás nem érinti hátrányosan a termék állapotát;
- a védjegyjogosult előzetes tájékoztatást kap az újracsomagolt áru forgalomba hozataláról;
- az átcsomagolásnál fel kell tüntetni, hogy a terméket ki csomagolta újra és az arra utaló szövegnek jól olvashatónak és érthetőnek kell lennie;
- az nem sértheti a védjegy vagy jogosultja hírnevét.

Végül az Európai Bíróság több ügyet megvizsgálva kifejtette a védjegy funkciójából kiindulva, hogy a védjegy legfontosabb feladata, hogy a fogyasztó vagy felhasználó számára garantálja az áru származását, mégpedig oly módon, hogy lehetővé teszi számára, hogy az árut más előállító azonos vagy hasonló áruitól megkülönböztesse.

B. A **GlaxoSmithKline- ügy**, ahol az Európai Bíróság azt vizsgálta, hogy erőfölénnyel való visszaélésnek minősül-e a GSK görög leányvállalatának azon gyakorlata, hogy a görög nagykereskedők bizonyos megrendeléseit visszautasította.

A gyártó által Görögországban alkalmazott politika a Görögország és más, magasabb gyógyszerárakkal rendelkező országok (például Nagy-Britannia, Franciaország) közötti párhuzamos kereskedelem visszaszorítását célozta. Az érintett nagykereskedők keresetet nyújtottak be a görög bíróságon, amiben az elmaradt megrendelések kiszállítását, valamint kártérítést követeltek a GlaxoSmithKline-től. A görög bíróság előzetes döntéshozatali eljárás keretében fordult az Európai Bírósághoz, amelynek eredményeképpen született meg az ítélet.

Az Európai Bíróság megállapította, hogy a főszabály szerint egy gazdasági erőfölényben lévő vállalkozás esetében visszaélészerű magatartásnak minősül a megrendelések visszautasítása, ha annak célja és indoka a más országokba irányuló export korlátozása.

C. A **Hoffmann-La Roche & Co kontra Bizottság-ügyben** kifejtette az Európai Bíróság, *hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 82. cikke megtiltja az erőfölénnyel való visszaélést. A joggyakorlat szerint az önmagában nem jogellenes, ha egy vállalkozás erőfölénybe kerül, és azt a*

piaci versenyben a saját érdekei szolgálatába állítja. Az érintett vállalkozások azonban különleges felelősséget viselnek azért, hogy magatartásuk ne károsítsa a tényleges, torzulásmentes versenyt a közös piacon.

Nem feltétlenül jelent erőfölénnyel való visszaélést, ha egy gyógyszergyártó vállalkozás úgy lép fel a párhuzamos import ellen, hogy egy adott országban elzárkózik a szokásosnál nagyobb mennyiségre vonatkozó megrendelések teljesítésétől.⁶

D. Bayer -Adalat-ügyben (C-2/01 és C-3/01) az Európai Bíróság kimondta a jogsértés hiányát, tekintettel arra, hogy a rendszer működtetése nem a Bayer és a kereskedők megállapodásán alapult, ezért a 81. cikk - vagyis a versenykorlátozó megállapodások tilalma- alapján a kvótarendszer nem volt vizsgálható.⁷

III. Összefoglalás

A jogharmonizációs törekvések és az ezáltal létrehozott engedélyeztetési procedúrák, intézményrendszerek arra irányulnak, hogy a gyógyszerekkel való kereskedelem egyre biztonságosabb formáját megteremtsék meg az Európai Unión belül csökkenve a feketegazdaság arányát egy tiszta, jól működő piac létrehozásával. Bár még nem e törekvések nem tökéletesek további lépések tettek a jogalkotók a fogyasztók megóvása érdekében ilyen többek közt az elektronikus recept azaz E-recept bevezetése illetve a közös logó alkalmazása.

Az E- recept bevezetésének előnye, hogy a beteget kezelő orvosok a más orvosok által felírt recepteket is látják az elektronikus egészségügyi szolgáltatási térben, egy felhő szolgáltatásban. Így könnyen kiderülhet, ha a beteg több, azonos hatóanyagú gyógyszert íratott fel magának, a gyógyszer-túladagolás kockázatát teremtve meg, továbbá a különböző gyógyszerek nemkívánatos kölcsönhatásai is megelőzhetők.⁸

⁶ A Bizottság közleménye - Iránymutatás az EK-Szerződés 82. cikkének az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásával kapcsolatos bizottsági jogérvényesítési prioritásokról(EGT-vonatkozású szöveg) (2009/C 45/02)

[http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224\(01\)&from=HU](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224(01)&from=HU), 2017.09.10

⁷ DR. VIDA SÁNDOR: Újracsomagolási variációk : Az Importőr védjegyének társítása vagy a gyártó védjegyének letakarása, [https://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200902-pdf/02-vida.pdf\(114.\)](https://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200902-pdf/02-vida.pdf(114.)) évfolyam 1. szám, 2009. február 2017.09.10

⁸ <https://e-egeszsegugy.gov.hu/e-recept>, 2017.09.10

A közös logót alkalmazása 2015. július 1-től az Európai Unió területén legálisan működő online gyógyszertáraknak és gyógyszerforgalmazóknak kötelező, az uniós polgárok hamisított gyógyszerekkel szembeni védelme céljából.

Meg kell említeni a kutatás fejlesztés területén elért eredményeket, amelyek egy jobb életminőség elérését is segítik mindemellett a fejlődő országok számára gyógyszerellátást biztosítanak azáltal, hogy olcsó generikus gyógyszerek révén.

Összegezve a parallel kereskedelem versenyélénkítő hatása mellett csak Európában, éves szinten több mint 5 milliárd eurós terhet ró az innovatív gyógyszer gyártókra. Ez a veszteség, amit a gyártók a befogadó ország piacán szenvednek el, többek között az innovációtól vonhatja el a pénzügyi erőforrásokat.

Mindenképp említésre méltó, hogy érzékelve a párhuzamos kereskedelem veszélyeit a világ gyógyszerügyi hatóságai 2008 óta évente egy hétig egyidejűleg, összehangoltan vesznek részt egy nemzetközi műveletben, a Pangea akcióban azért, hogy visszaszorítsák a hamisított gyógyszerek forgalmazását és az engedély nélküli internetes patikák működését. Ezen akció kertében érzékeltetve a párhuzamos kereskedelem nagyságát is, az eddigi legsikeresebb év a 2017-es, melyben 51 millió dollár (mintegy 13 milliárd forint) értékű, 25 millió darab hamis tablettát foglaltak le és 3600 weboldalt és online hirdetési felületet függesztettek fel.

Zárásként pedig egy aktuális kérdés kívánok rávilágítani: ha az Egyesült Királyság elhagyja az Európai Uniót, akkor automatikusan kilépnek a már fentebb említett Európai Gyógyszerügynökségből is. E szervezet koordináló szerepe révén az ellátási rendszer komoly veszélybe kerülhet. A brexit várható következménye, hogy hirtelen megugranak a gyógyszerárak, lehetetlen lesz hozzájutni az élvonalbeli készítményekhez és Nagy-Britannia területén végzett gyógyszerkutatások is jelentősen visszaesnek. Várhatóan a gyógyszer gyártók az amerikai piacot fogják megcélozni a profit maximalizálása érdekében így az Európai piac csak másodlagossá válik.⁹

⁹ HEGYESHALMI RICHÁRD: Jön a brexit, és elviszi a gyógyszereket:
http://index.hu/tudomany/egeszseg/2017/07/14/jon_a_brexit_es_elviszi_a_gyogyszereket/, 2017.09.30

1. Felhasznált irodalomjegyzék

- <http://www.magyosz.org/hu/oldal/mi-a-kulonbseg-az-originalis-es-a-generikus-gyogyszerek-kozott>, 2017.09.10

- <https://e-egeszsegugy.gov.hu/e-recept> 2017.09.10

2. Felhasznált jogszabályok jegyzéke

- Az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata - Az Európai Unióról szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata - Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata, Hivatalos Lap C 326 , 26/10/2012 o. 0001 - 0390, 2017.09.10

- A Bizottság közleménye - Iránymutatás az EK-Szerződés 82. cikkének az erőfölényben lévő vállalkozások versenykorlátozó visszaélő magatartására történő alkalmazásával kapcsolatos bizottsági jogérvényesítési prioritásokról(EGT-vonatkozású szöveg) (2009/C 45/02)

- [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224\(01\)&from=HU](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224(01)&from=HU), 2017.09.10

- DR. VIDA SÁNDOR: Újracsomagolási variációk : Az Importőr védjegyének társítása vagy a gyártó védjegyének letakarása, <https://www.sztnh.gov.hu/kiadv/ipsz/200902-pdf/02-vida.pdf>(114.) évfolyam 1. szám, 2009. február 2017.09.10

- Dr. ZAJZON GERGELY: Gyógyszerek életútja Magyarországon Semmelweis Egyetem,EKK Egészségügyi Informatikai, Fejlesztő és Továbbképző Intézet, 10-15. oldal, 2017.09.10

- BEIDER CSABA: A gyógyszerek szabad áramlása az Európai Unióban 20. oldal , 2017.09.30

- BEIDER CSABA: A gyógyszerek szabad áramlása az Európai Unióban 45-46. oldal , 2017.09.30

- HEGYESHALMI RICHÁRD: Jön a brexit, és elviszi a gyógyszereket:

http://index.hu/tudomany/egeszseg/2017/07/14/jon_a_brexit_es_elviszi_a_gyogyszereket/, 2017.09.30